

Laudato Si' – Hvaljen bodi – papeževa okrožnica o skrbi za naš skupni dom

povzetek, prevod odlomkov in kratek komentar Jurij Dobravec, 26.6.2015

Sveti oče Frančišek je na binkošti, 24. maja 2015, izdal okrožnico *Laudato Si' – Hvaljen bodi – O skrbi za naš skupni dom*. Vsebina obravnava planet Zemljo, naravo z njenimi bitji in človekovo okolje, predvsem pa človekov odnos do stvarstva. Dokument daje smernice, po katerih bo moral predvsem bogati zahodni svet v luči evangelija bolj in bolje prisluhniti šibkim. Predstavitev je bila v Rimu v četrtek, 18. junija.

Že več mesecev napovedovana papeževa okrožnica, ki obravnava danes vse bolj pereče okoljske probleme, je bistveno daljša od njegove prve z naslovom *Luč vere*, ki je izšla na praznik apostolov Petra in Pavla leta 2013. Poleg teoloških vsebin namreč nakaže tudi strokovne podlage z drugih znanstvenih področij, predvsem ugotovitve glede klimatskih sprememb in družbenih gibanj, poglobljeno pa poudarja neločljivo povezanost človeštva in narave na zemlji.

Okrožnica je sestavljena iz nagovora in šestih poglavij. Uvodoma navaja dosedanja prizadevanja Svetega sedeža za okolje in naravo od svetega Janeza XXIII, ki je že pred pol stoletja pozval krščanski svet k miru, preko Katekizma katoliške Cerkve do povezav, ki jih je med naravnim okoljem in družbenim okoljem postavil njegov predhodnik, Benedikt XVI. Sedanji papež opozarja, da smo v skrb za planet poklicani vsi. Pred svojim neposrednim pozivom k nujnim spremembam človekove notranjosti se nasloni na duhovnost svetega Frančiška Asiškega, ki "presega jezik matematike in biologije, in nas popelje v osrčje doumevanja, kaj sploh pomeni biti človek." Gre torej za dostojanstvo človeka kot dela božjega stvarstva in kot osebe.

Prvo poglavje obravnava stanje skupnih dobrin, ki so nam dane, predvsem zemlje, vode, raznolikih živih bitij in ozračja, kjer izpostavi vse večje težave, ki jih imamo zaradi klimatskih sprememb. Ugotavlja, da posledice svojih nepremišljenih dejanj vse bolj občuti tudi človek sam, ob tem pa jasno postavi vzporednico z negativnimi družbenimi spremembami. "Stanje človekovega okolja in narave se vzajemno slabša, zato se uničevanju narave ne moremo zoperstaviti dokler ne ustavimo razlogov za razkrajanje družbe in človeka." Tu govori predvsem o globalni neenakosti in pogosto neodločnih ukrepih, ki jih uveljavlja svetovna politika.

Drugo poglavje, *Evangelij stvarjenja*, na novo osvetli nekatera svetopisemska besedila, ki na neposredni ali pesniški način govorijo o naravi, živih bitjih, modrosti in odnosu med človekom in ostalo naravo. Opozori na izkrivljene razlage posameznih stavkov Stare zaveze, po katerih so se zemeljski viri v preteklosti izkoriščali brez mere, in ki so posledica človekovega greha, predvsem pa posledica dejstva, da se je človek postavil na mesto Boga in proglasil za izključnega gospodarja sveta. Vendar, "zaradi našega vztrajanja pri nauku, da je vsak človek Božja podoba, ne smemo spregledati dejstva, da ima vsako živo bitje svoj lastni namen." Zato je sveti Frančišek v Sončni pesmi živa bitja in naravne pojave proglasil za naše brate in sestre, ki sestavljajo univerzalno skupnost in skupne dobrine, ki si jih medsebojno izmenjujemo. Nova zaveza je papežu temelj, v kateri vstali Kristus vse vodi k sebi, prav enako človeka kot "vsako rastlino na polju ali ptico, ki jo je s svojimi človeškimi očmi spoznaval in občudoval in je zato zdaj prepojena z žarki njegove prisotnosti."

S tretjim poglavje zareže v bistvo krize sedanjega časa, v prevladujočo paradigmo tehnokracije. A se ne vrti okrog nepremišljenega zavračanja tehnike, kot to poznamo pri mnogih sodobnih oznanjevalcih rešitev, ampak nasprotno, papež v hvaležnosti spodbuja tehnološki napredek in se veseli pridobitev, celo občuduje njihovo lepoto in moč, v kateri človek presega svoje biološke omejitve. Vendar strogo opozarja na pojav, v katerem tehnokracija v povezavi s kratkoročno ekonomijo in politiko človeštvo slepi in vodi v potrošništvo oziroma "praktični relativizem". Ob tem ostro nasprotuje sodobnemu antropocentrizmu, v katerem "tehnokracija vidi naravo kot neobčutljivo sestavljanko objektov za uporabo, veselje pa kot prostor, kamor so vse te stvari naključno vržene," in ugotavlja, da "doslej človeštvo še nikoli ni imelo tako velike moči, a nihče ne zagotavlja njene modre uporabe."

Predlogi rešitev so nakazani v četrtem poglavju, ki nosi naslov Celostna ekologija. Izhodišče je dejstvo, da je celotna narava, vključno s človekom, neločljivo povezana in prepletena. Na tej osnovi zaključuje, da pravzaprav ne gre za ločene ekonomsko, okoljsko in družbeno krizo, ampak za eno samo. Zgradi idejo o novi kulturi, ki se postavi nasproti vse bolj prevladujoči kulturi odmetavanja, presitosti in potrošništva. Govori o ekologiji, dejansko o *oikos*, o skupnem domu, v katerem so združene okoljske, gospodarske, družbene in kulturne dimenzije človeštva, in v katerem se tvorijo odnosi, ki omogočajo trajno sobivanje vseh, vključno šibkih in obrobnih. Večji del poglavja je namenjen tako imenovani vsakodnevnemu ekologiji. Kakovost življenja mora biti zagotovljena od primerne stanovanja do ustreznega dela v lastni poklicnosti, s čemer se krepi "čut pripadnosti" družbenemu in naravnemu okolju, hkrati pa gradi neločljivo povezan princip skupnih dobrin, ki mora veljati za sočasne in prihodnje generacije. Nenazadnje gre za celovit in v časovno dimenzijo umeščen ekumenizem.

Še bolj konkretne smernice za ravnanje vsebuje peto poglavje. S konkretnimi predlogi naslavlja mednarodno javnost, države in lokalno politiko. V vsaki ravni svetovne ureditve razkriva prednosti pri možnostih načrtovanja in delovanja, hkrati opozarja na določene šibkosti, ki jih je mogoče rešiti na drugih ravneh, vse deležnike pa skuša spodbuditi k premisleku o svoji vlogi, zmožnostih in odgovornem pristopu k reševanju krize. Papež izdatno poudarja dialog med politiko in ekonomijo – predvsem v dobro najšibkejših – ter poglobljeno sodelovanje med znanostmi in verstvi, kjer vsak s svoje strani lahko osvetli pogled na življenje. Le tako bomo lahko odprto presegali omejitve in se približali dejstvu, da je "resnica večja od idej."

S šestim poglavjem se sveti oče obrača na človeka osebno in človeštvo kot celoto. Nasproti človeku z izpraznjenim srcem, ki "čuti vse več potrebe, da kupuje, si prilašča in troši," postavi nov življenjski slog, nesebični odnos do vsega, kar nas obdaja, novo spoštovanje do življenja. Vse to naj bi dosegli s primernim izobraževanjem in celostno vzgojo, v kateri bi spoznali in občutili lepoto narave in stvarstva. Ker pa je "povečevanje zunanjih puščav posledica vse večjih puščav naše notranjosti", je nujen najprej notranji obrat, ki ga papež imenuje kar "ekološko spreobrnjenje. Ob razvoju "sposobnosti, ki so nam dane od Boga, nas le ekološko spreobrnjenje lahko spodbudi k večji ustvarjalnosti pri reševanju svetovnih problemov, saj s tem sami sebe dajemo Bogu na voljo kot živo orodje." O univerzalnem bratstvu, v katerem za ljubezen ne pričakujemo povračila, pravi, da izvira iz Boga samega, ki nam je vsem dobrotni oče, mi pa smo po poeziji svetega Frančiška med seboj bratje in sestre tudi z bitji, ki so nam zaupana v skrb, in celo s pojavi, ki jim ne moremo gospodovati, na primer vetrom, oblaki in soncu. Tako kot so osebe "Prevete Trojice v bivanjskem odnosu, je tudi svet, ki je bil po njenem modelu ustvarjen, dejansko mreža odnosov," je mati Marija, ki je dala svoje telo za

učlovečenje Boga, za človeškost Jezusa, srednica med Bogom in človeštvom. Vse pa nas v medsebojni povezanosti vabi, da razvijemo duha globalne solidarnosti, ki sledi zgledu skrivnosti Trojice.

Papež okrožnica *Laudato Si'* sklene z dvema molitvama, in sicer prvo *za* zemljo, drugo pa s stvarstvom.

Molitev za našo zemljo

Vsemogočni Bog, prisoten si v širnem vesolju in v vsakem tvojem najmanjšem bitju.

S svojo blagostjo objemaš vse kar obstaja.

Izlij na nas moč svoje ljubezni, da bomo lahko varovali življenje in lepoto.

Napolni nas z mirom, da bomo zmogli živeti kot bratje in sestre in ne bomo nikogar prizadeli.

Bog revnih, pomagaj nam na tej zemlji reševati probleme zapuščenih in pozabljenih, ki so tako dragoceni v tvojih očeh.

Ozdravi naše življenje, da sveta ne bomo plenili ampak varovali, da ne bomo sejali onesnaženja in uničevanja ampak lepoto.

Dotakni se src vseh tistih, ki se ženejo zgolj za dobičkom na račun revnih in zemlje.

Nauči nas odkrivati vrednost vsake stvari.

V polnosti opazovanja in občudovanja naj doumemo, da smo ob poti proti tvoji neskončni luči globoko povezani z vsakim bitjem.

Hvala ti, da si vsak dan z nami.

Prosimo te, opogumljaj nas v našem trudu za pravico, ljubezen in mir.

Kristjanova molitev s stvarstvom

Oče, slavimo te z vsemi bitji, ki so bila ustvarjena s tvojo vsemogočno roko. Tvoja so, napolnjena s tvojo prisotnostjo in tvojo blago ljubeznijo.

Hvaljen bodi!

Jezus, Božji sin, vse je bilo ustvarjeno po tebi. V Marijini maternici si se učlovečil in tako postal del te zemlje. Svet si gledal s človeškimi očmi. Danes v svoji vstajenjski slavi bivaš v vsakem bitju.

Hvaljen bodi!

Sveti Duh, po svoji luči vodiš ta svet v Očetovo ljubezen in na tej poti spremljaš zdihujoče stvarstvo.

Tvoja prisotnost v naših srcih naj nas spodbudi, da bomo delali dobro.

Hvaljen bodi!

Troedini Bog, skrivnostna edinost neskončne ljubezni, nauči nas, da te bomo videli v lepotah veselja, kjer vse stvari pričujejo o tebi. Naj te slavimo in se ti zahvaljujemo za vsako bitje, ki si ga naredil. Daj nam milost, da bomo čutili globoko povezanost z vsem, kar obstaja.

Bog ljubezni, pokaži nam našo vlogo v svetu kot orodje svoje ljubezni do vseh ustvarjenih zemeljskih bitij, ki jih ti nikoli ne pozabljaš. Razsvetli vse mogočne in bogate, da se bodo izogibali greha brezbriznosti, da si bodo prizadevali za skupno dobro, da bodo podpirali šibke in skrbeli za ta svet, v katerem živimo.

Reveži in zemlja kričijo: Gospod, pridi k nam s svojo močjo in lučjo, pomagaj nam varovati vsako življenje, pripravi nas za boljši jutri in prihod tvojega Kraljestva pravice, miru, ljubezni in lepote.

Hvaljen bodi!

Amen.

Izziv papeževe naravovarstvene okrožnice

Laudato Si' je okrožnica z naslovom, ki sledi prvim besedam Sončne pesmi Frančiška Asiškega. To avtor v uvodnih besedah jasno pove. Okrožnica naslavlja vse ljudi dobre volje in se ukvarja z naravo, ki nas vse obdaja, in z odnosom, s kakršnim današnji svet stopa v stik s svojim okoljem, ki je nam najbližji del narave in s tem božjega stvarstva. Besedilo je obširno, kompleksno in celovito, a hkrati jasno in razumljivo. Zdi se, da je papež pristop asiškega ubožca k notranji spreobrnitvi, ki je z današnjega stališča mističen, dopolnil z notranjim orodjem, ki v človeku prevladuje danes, z razumom. Ta razum korenini v krščanskem nauku in je globoko – kot verjetno še nikoli doslej pri katoliških voditeljih – utemeljen na Božji besedi in odprtosti duha za znamenja časov.

Okrožnica že doživlja različne odzive javnosti. Prevladujejo pozitivni, najdejo pa se tudi pomisleki, če so okoljski problemi in človekov odnos do narave stvar, za katero je Sveti sedež poklican. Nekateri kritiki vidijo v omenjanju svetega Frančiška pretiran mysticism, celo poganstvo in sledi panteizma. Nekaj nelagodnosti je povzročila tudi tiskovna konferenca, kjer so sogovorniki – razen patriarha Johna Zizioulasa, ki je kredibilno zastopal ekumenskega patriarha Bartolomeja, najbolj znanega ekologa med teologi – pokazali morda nekoliko preveč segmentarno gledanje na obravnavano problematiko.

Slovenski prevod okrožnice bo predvidoma na voljo jeseni. Ker doslej v našem maternem jeziku nismo poznali celovitega pregleda naravovarstvene in okoljske problematike, ki bi koreninila v krščanstvu, bo za naš narod okrožnica predstavljala poseben izziv, morda tudi delni pretres. Ne moremo sicer zanikati, da s področja tovrstne aplikativne etike ne obstajajo članki in nekaj tematskih številke strokovnih revij, da se o zadevah ni razpravljalo in da naši predstavniki niso sodelovali na mednarodnih konferencah. Tudi se kristjani načelno strinjamo, da je naravo treba varovati, da je okolje pomembno za naše preživetje in preživetje drugih živih bitij. V bolj oddaljeni zavesti imamo celo privzgojeno načelno spoštovanje stvari že zaradi tega, ker jih je ustvaril isti Bog kot nas. Vendar se zdi, da smo zelo na začetku ne le pri praksi krščanskega naravovarstva, ampak celo pri jasni definiciji izrazov. Tako pri vse pogostejših nasvetih glede okolja v verskih časopisih pogosto pogrešamo pravo povezavo z naukom Cerkve, dostojanstvom človeka v odnosu do narave, nujnost celovite ekološke vzgoje mladine in povezanosti življenja v vseh njegovih oblikah med seboj in z Bogom. "Živeti svojo poklicanost k varovanju Božjega stvarstva ne predstavlja le nekakšne drugorazredne vsebine krščanskega življenja," pravi papež. Celostna ekologija namreč vključuje "premislek o našem življenjskem slogu in naših idealih."

Kljub težavam, ki jih vse bolj vidimo in občutimo, lahko s papežem zaključimo. "Na tej poti si zapojmo! Naj nas naši boji in skrbi za planet nikoli odvrnejo od veselja in upanja."